

Erken Çocuklukta Ev Ziyareti-Temelli Aile Rehberliği Programı

İSTANBUL95

FEYZA ÇORAPÇI¹, SERRA MÜDERRİSOĞLU¹ & Z. HANDE SART²

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ

¹ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ

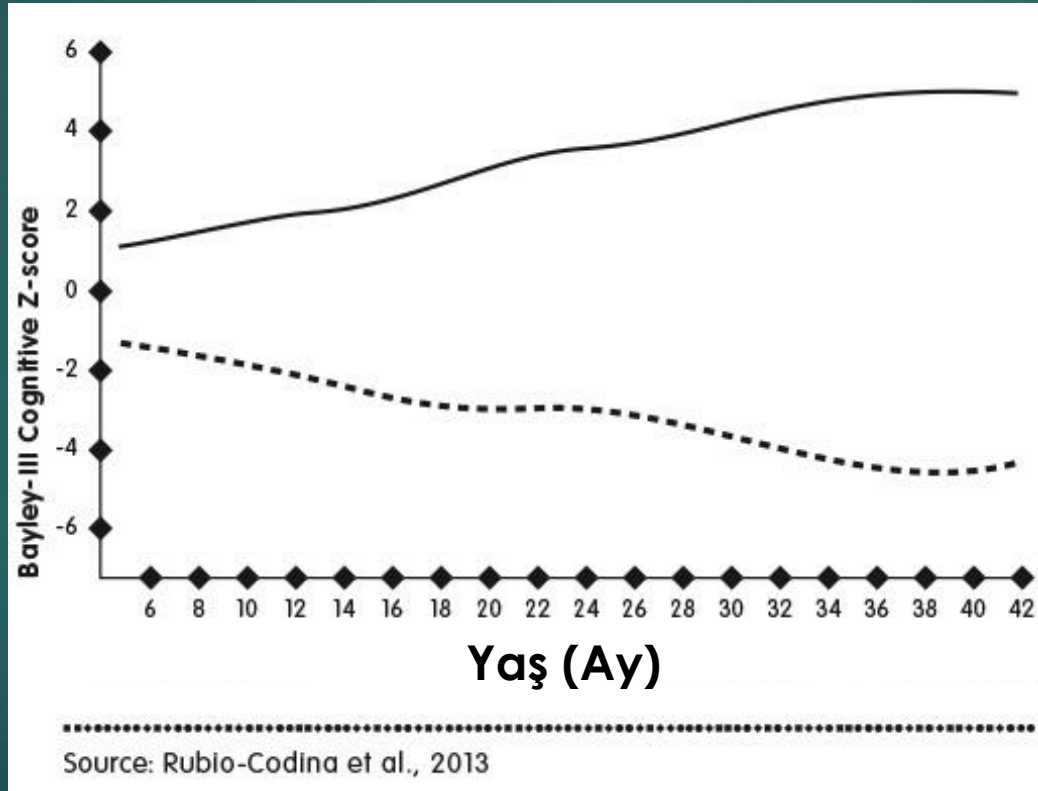
² EĞİTİM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

YOKSULLUK VE ÇOCUK GELİŞİMİ

- ▶ **Bebeklik ve erken çocukluk (0-3 yaş) gelişimin en hızlı olduğu dönemlerin başında**
 - ▶ **Beyin çevresel deneyimlere daha duyarlı, nöroplastisite yüksek (Schonkoff, 2017)**
- ▶ **Yoksul çocukların dil, problem çözme ve sosyoduygusal gelişim göstergeleri ve ebeveynlerin davranışları farklı**
- ▶ **Okula başladıklarında öğrenmede ve öz-düzenlemede sorun yaşama riski (Black ve ark., 2017; Blair & Raver, 2012)**

YOKSULLUK VE ÇOCUK GELİŞİMİ

- Sosyoekonomik düzeye bağlı gelişimsel farklar en erken dönemde belirmekte

Yüksek eğitilmiş aileler

Düşük eğitilmiş aileler

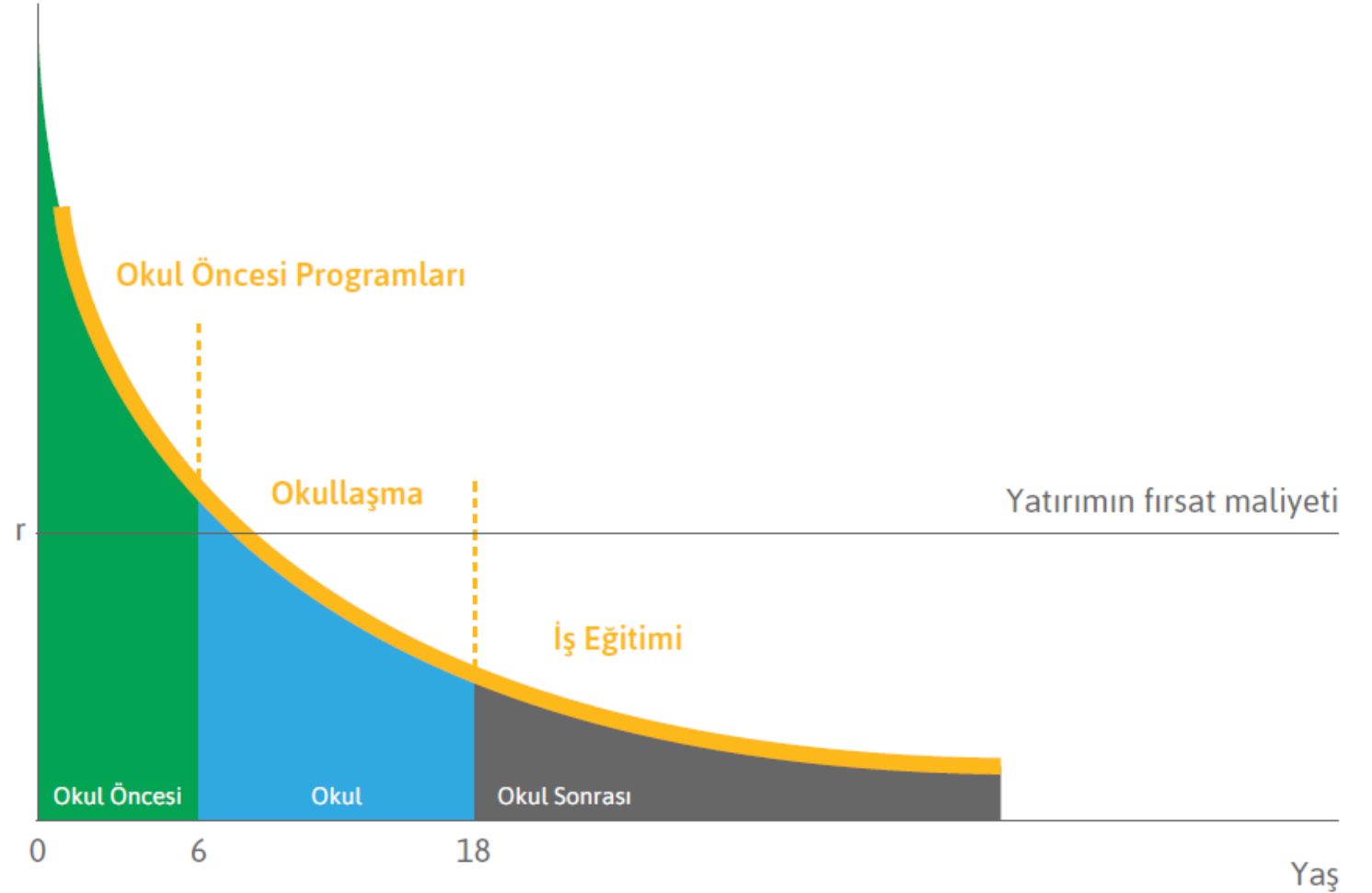
Erken Çocukluk Dönemine Yatırımın Geri Dönüşü

Risk altındaki çocuklara erken önleyici müdahale:

Daha sağlıklı, uyumlu, okulda başarılı ve yüksek eğitim bireyler olma şansı

Carneiro ve Heckman (2003).

İnsan Gelişimine Erken Yatırımların Geri Dönüş Oranları
Bütün Yaşlara Eşit Yatırım (ABD Doları bazında)

0-4 Yaş Grubu Nüfusu

TÜRKİYE 6.775.000

AVRUPA
1. SIRADA

DÜNYADA
20.
SIRADA

0-4 YAŞ
NÜFUSU

Türkiye'de Erken Çocuklukta Önleyici Müdahale

- ▶ Çocuk nüfusunun yaklaşık %25'i yoksul ailelerde yaşamakta (OECD, 2018)
- ▶ Koruyucu ruh sağlığı hizmetleri: Birinci basamak sağlık sistemi
 - ▶ 0-6 yaş boyunca rutin izlemlerde gelişim değerlendirmesi
- ▶ **Risk altında olan dezavantajlı ve bebekli aileler için**
 - ▶ Annenin ruh sağlığı ve ebeveynlik becerilerinin desteklenmesi

Aile Rehberliği Programı

► Üniversite, Yerel Yönetim ve STK işbirliği:

► Program geliştirme ve değerlendirme: Bođaziçi Üniversitesi
(Çorapçı, Müderrisođlu, Sart)

► Uygulama: İlçe Belediyeleri (Beyođlu, Maltepe, Sarıyer, Sultanbeyli)

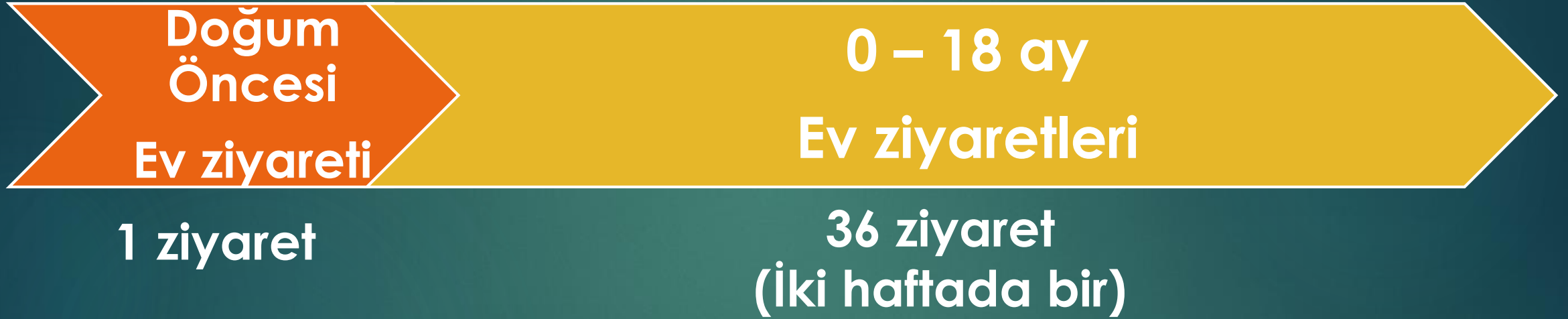
► Programın teknik ve mali desteği: STK (Bernard van Leer Vakfı)

Aile Rehberliği Programının Hedef Alanları

Toplam 37 Ev Ziyareti

Programın saha uygulayıcıları: İlçe belediyelerinin Sosyal İşler bölümünde çalışan elemanları
Ev ziyaretçileri B.Ü. 60 saatlik eğitim sonrası saha uygulaması

Uygulanan Ev Ziyareti Programı

REACHUP
PLAY ■ INTERACT ■ TALK ■ LEARN

► **Reach Up & Learn ev ziyareti programı**

(Walker, Chang, Powell, & Grantham-McGregor, 2005)

► **Kanıt-temelli bir program** (Britto ve ark., 2017)

► **Yapılandırılmış bir müfredat**

- Gelişimi ve duygusal bağı destekleyecek oyun niteliğinde etkinlikler

Uygulanan Ev Ziyareti Programı

REACHUP
PLAY ■ INTERACT ■ TALK ■ LEARN

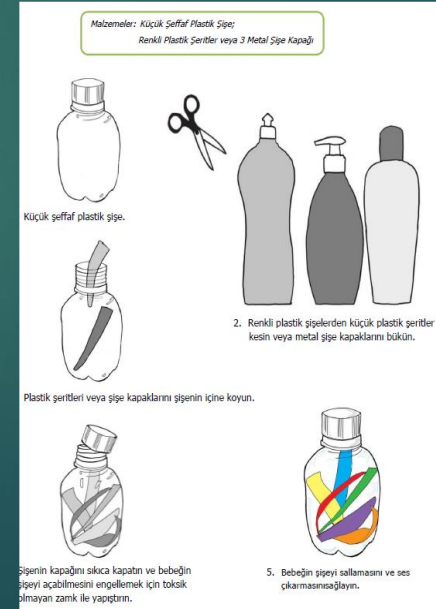
► Reach Up & Learn ev ziyareti programı

(Walker, Chang, Powell, & Grantham-McGregor, 2005)

► Kanıt-temelli bir program (Britto ve ark., 2017)

► Yapılandırılmış bir müfredat

- Gelişimi ve duygusal bağı destekleyecek oyun niteliğinde etkinlikler

EV ZİYARETİ TEMELLİ
AİLE REHBERLİĞİ PROGRAMI
**OYUNCAK
REHBERİ**

Doğum Sonrasında Annenin Stresle Başa Çıkma Başa ve Annelik Rolündeki Yetkinliğini Desteklemek için

Sağlıklı Düşünmek Programı (WHO, 2000)

- ▶ Toplum sağlığı çalışanlarının uygulayabileceği psikososyal müdahale
- ▶ Görsel materyaller ile Bilişsel Davranışçı Terapi ilkeleri
 - ▶ olumsuz düşünceler → kaygı, çaresizlik → ihmal, yalnızlık
 - ▶ sağlıklı düşünceler → olumlu duygular → faydalı davranışlar
- ▶ **Toplam 9 kart**

- ▶ Anne-bebek ilişkisi (3)
- ▶ Sosyal destek (3)
- ▶ Annenin sağlığı, kendine vakit ayırması (3)

düşünce → duygu → davranış

Ev Ziyaretçisinin Rolü

- ▶ Kısa Sohbet
- ▶ Son 2 haftayı gözden geçirme
- ▶ Sağlıklı Düşünme Kartı Uygulaması
- ▶ Reach Up & Learn etkinlikleri
- ▶ Broşür
- ▶ Şarkı

1.

- Etkinlikleri Uygulayarak Gösteren

2.

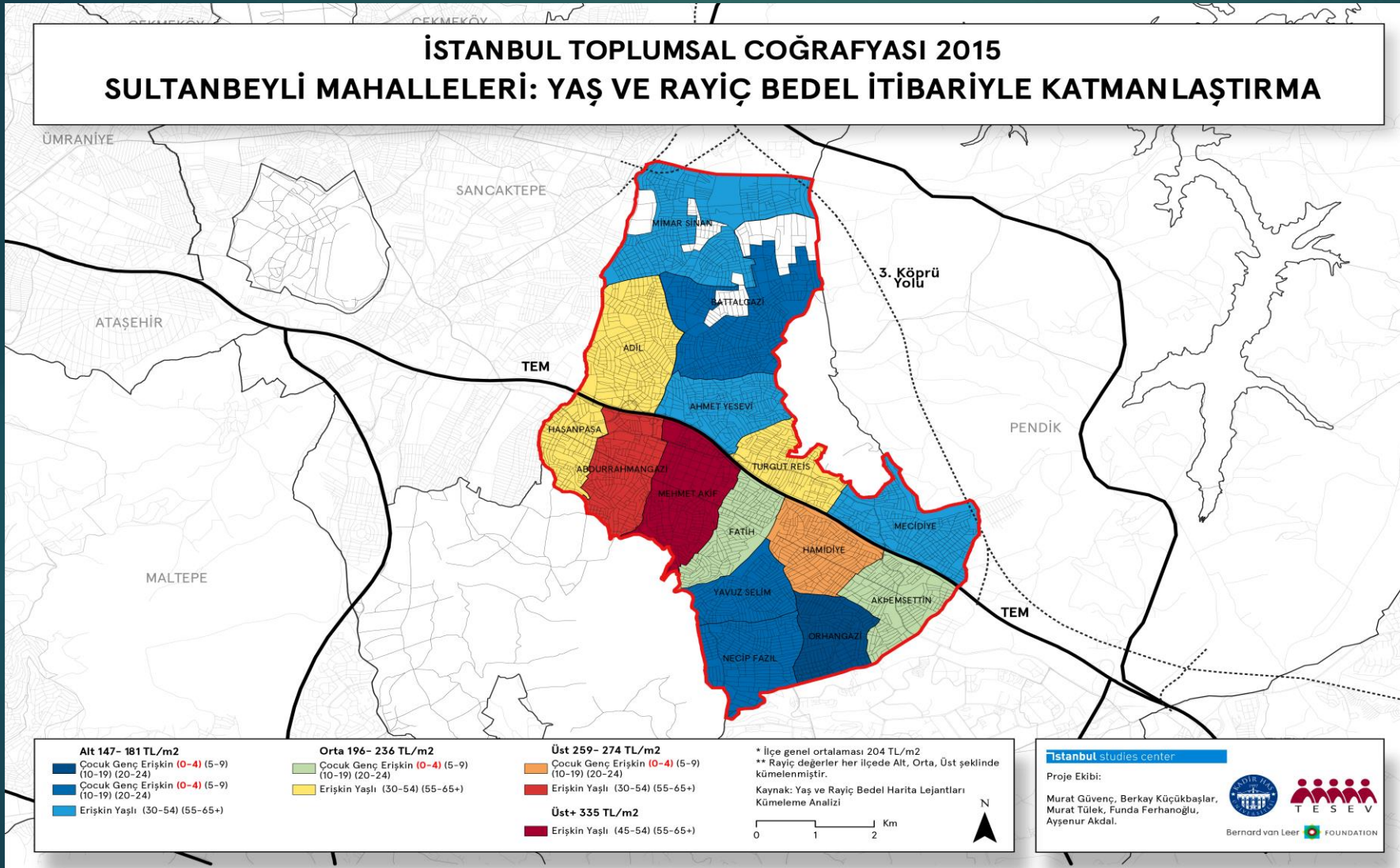
- Anne ile İşbirliği yapan: Annenin Etkinlikleri Bebeği ile Uygulaması

3.

- Anneye Olumlu Geribildirim Vermesi

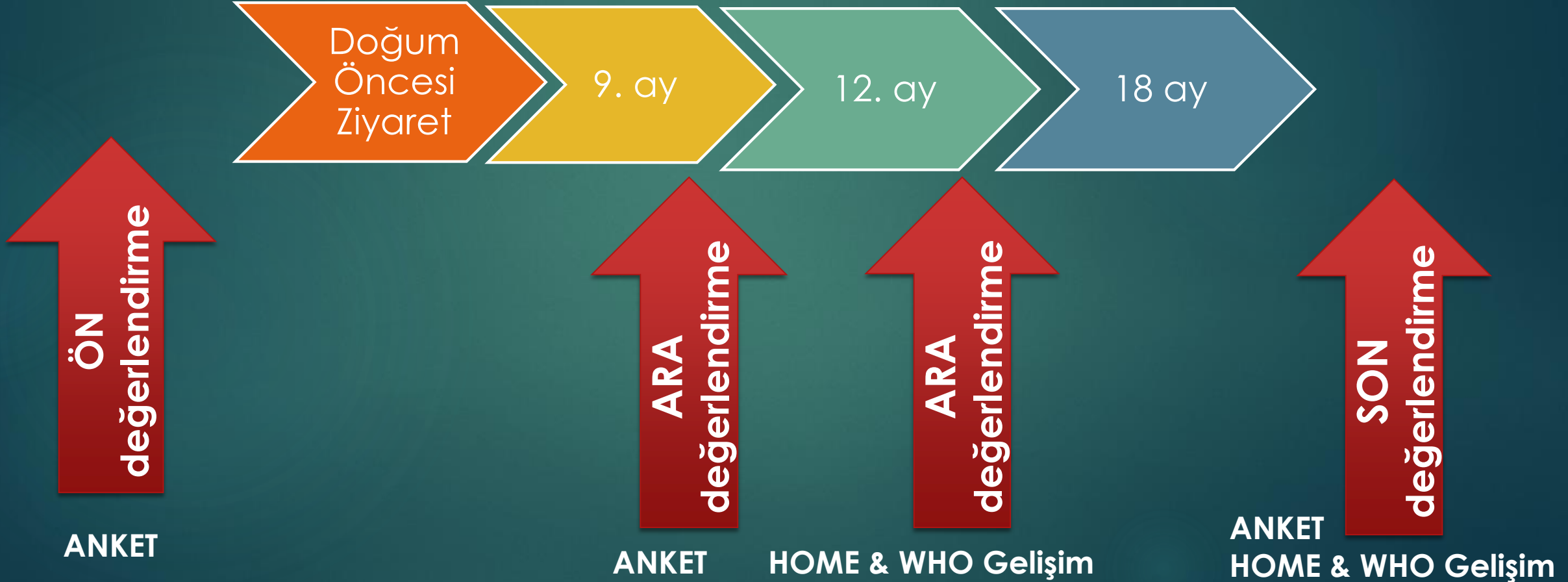
Katılımcı Ailelerin Belirlenmesi

SULTANBEYLİ

- ▶ İlçe nüfusunun büyük çoğunluğu düşük sosyo-ekonomik sınıftadır
- ▶ Dođu, gúneydođu ve Suriye'den göç almış bir ilçedir
- ▶ Kendi içine kapalı yaşayan nüfus fazladır
- ▶ Doğum oranı ve çocuk sayısı fazladır (%41)

Toplam 4 Değerlendirme

ÖNDEĞERLENDİRME

KATILIMCI ÖZELLİKLERİ

	MÜDAHALE GRUBU (N = 103) 76 hamile, 26 bebekli anne	KONTROL GRUBU (N = 91) 52 hamile, 39 bebekli anne
Annenin yaşı	27.8 (6.0)	28.9 (5.9)
Anne eğitim (% en fazla 8 yıl eğitim)	%66	%64
(%ortaokul terk, ortaokul, lise terk)	%27	%24
(% lise)	%7	%12
Bebek cinsiyet (% oğlan)	%51	%49
Anne çalışma durumu (% ev kadını)	% 99	% 93
Baba çalışma durumu (% çalışıyor)	%97	% 95
Ailedeki çocuk sayısı	1.5 (1.2)	1.8 (1.2)
Ebeveynlik tutumu	24.7 (2.8)	24.9 (2.5)
Anne depresyonu (CESD-10)	9.6 (3.7)	10.4 (4.0)
Evde Kaos	14.0 (4.5)	13.5 (4.3)
Annenin destek algısı	6.2 (2.3)	6.9 (2.3)*
Stres yaratan olaylar	2.9 (1.9)	1.6 (1.4)***

ÖN DEĞERLENDİRME

N Müdahale = 103
N Kontrol = 91

Depresyon

Ev Kaosu

Sosyal Destek

Epidemiyolojik Araştırmalar
Merkezi Depresyon Ölçeği
– Kısa Form

Ev Çevresi Kaos Ölçeği
(Wachs ve ark., 2004)

Çok boyutlu Sosyal
Destek Algısı
(Eker ve ark., 2001)

9. Ay ARA (anket)

N Müdahale = 96
N Kontrol = 86

Depresyon

Ev Kaosu

Sosyal Destek

Ebeveynlik davranışları,
Yetkinlik Hissi
Dil Gelişimi

Anelik Rolü Yetkinlik Ölçeği
(Teti & Gelfand, 1980)

Türkçe İletişim Gelişimi Envanteri
(Aksu-Koç ve ark., 2019)

12. Ay (gözlem & mülakat)

N Müdahale = 86
N Kontrol = 75

Gözleme Dayalı Ev Ortamı
Değerlendirmesi

Bebek Gelişimi

HOME – Bebek & 2 Yaş Formu

(Caldwell & Bradley, 2003)

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) – Bebek ve Küçük Çocukların Gelişim Göstergeleri (Lancaster ve ark., 2018)

BULGULAR

Ön-Aradeğerlendirme Farkları

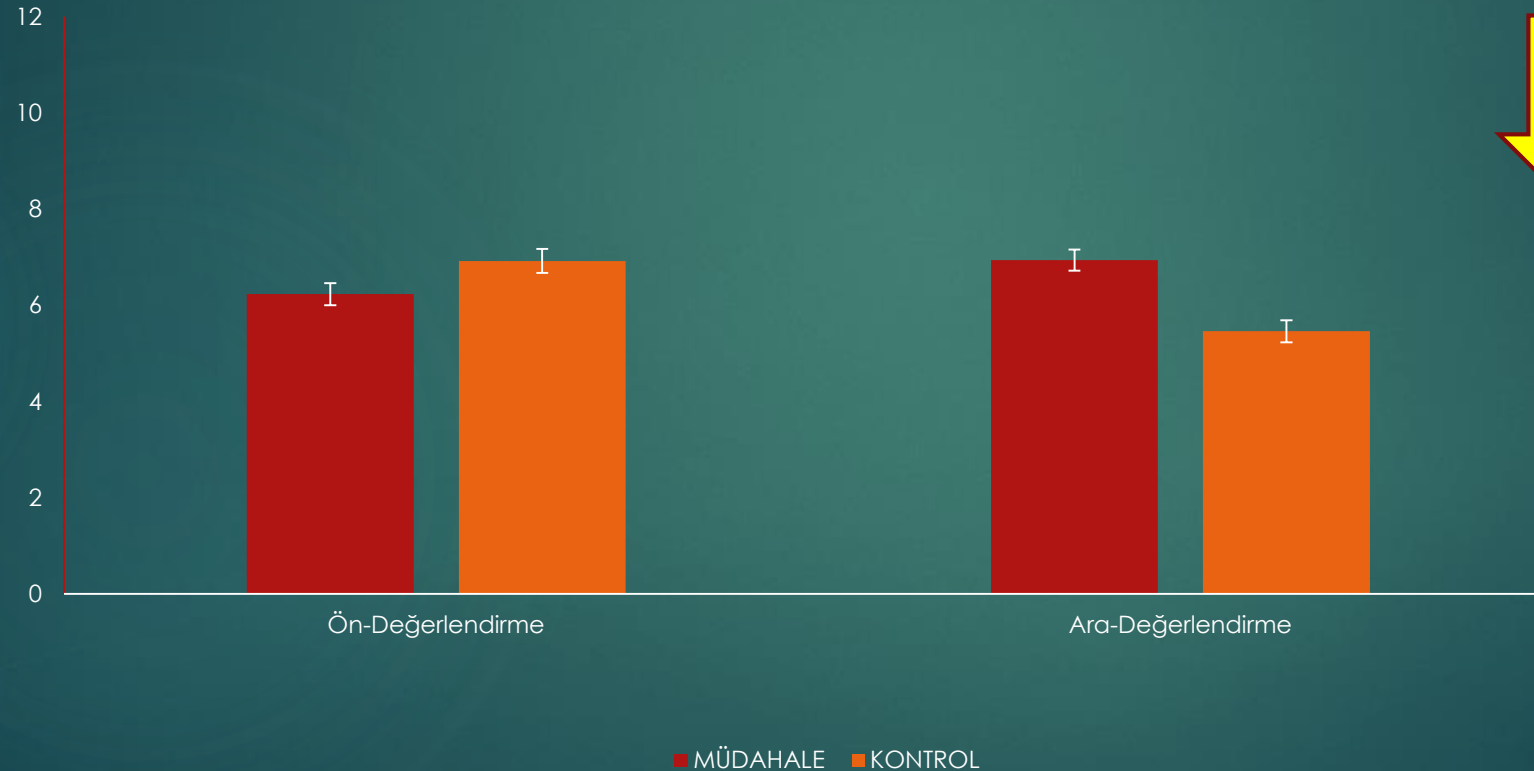
- ▶ Sosyal Destek
- ▶ Evin Kaos Düzeyi
- ▶ Annenin Depresyonu

ZAMAN (öntest, aratest) ve **GRUP** (müdahale, kontrol) arasındaki ilişkiler tekrarlı ANCOVA

Müdahale Etkisi: Zaman X Grup ortak etkisi

9. Ay Bulguları: Sosyal Destek Algısı

SOSYAL DESTEK ALGISI

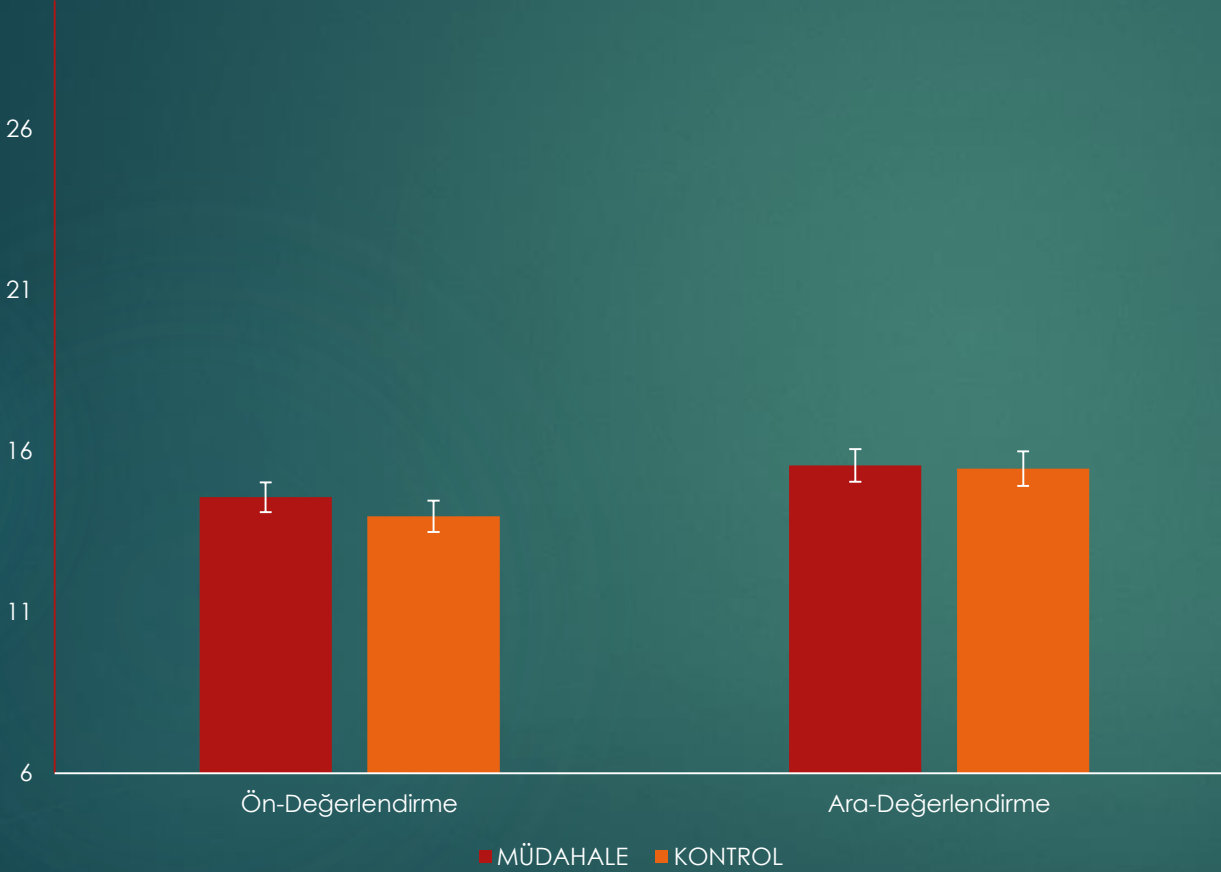

Müdahale: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(94) = -2.47, p = .015$

Kontrol: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(84) = 5.41, p < .001$

Grup X Zaman ortak etkisi
 $F(1, 177) = 25.71, p < .001$
 $\text{Eta}^2 = .12$

9. Ay Bulguları: Evde Kaos Düzeyi

Grup X Zaman ortak etkisi
 $F(1, 177) = 1.96, p = .16$

Zaman, $F(1, 177) = 11.4, p = .001$

Müdahale: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(94) = -1.78, p = .06$

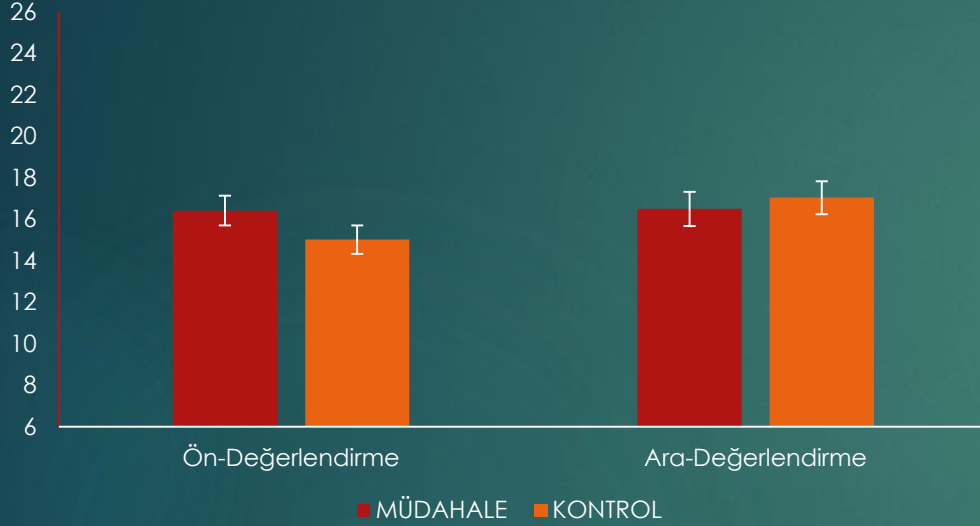
Kontrol: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(84) = -4.25, p < .001$

Ön-Ara Değerlendirme Evde Kaos Düzeyi

Ön-Değerlendirmede
Depresyonu Düşük Olan Anneler

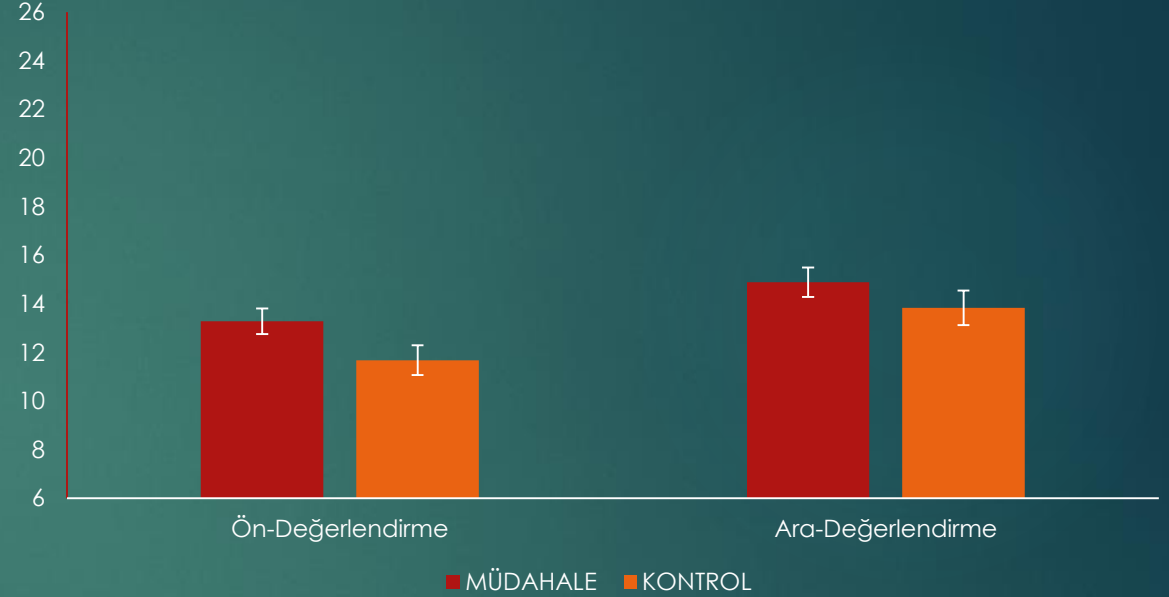
Ön-Değerlendirmede
Depresyonu Klinik Düzeyde Olan Anneler

Grup X Zaman ortak etkisi
 $F(1, 80) = 3.00, p = .08$

Müdahale: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(39) = -.28, p = .78$ =

Kontrol: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(42) = -2.61, p = .01$ ↑

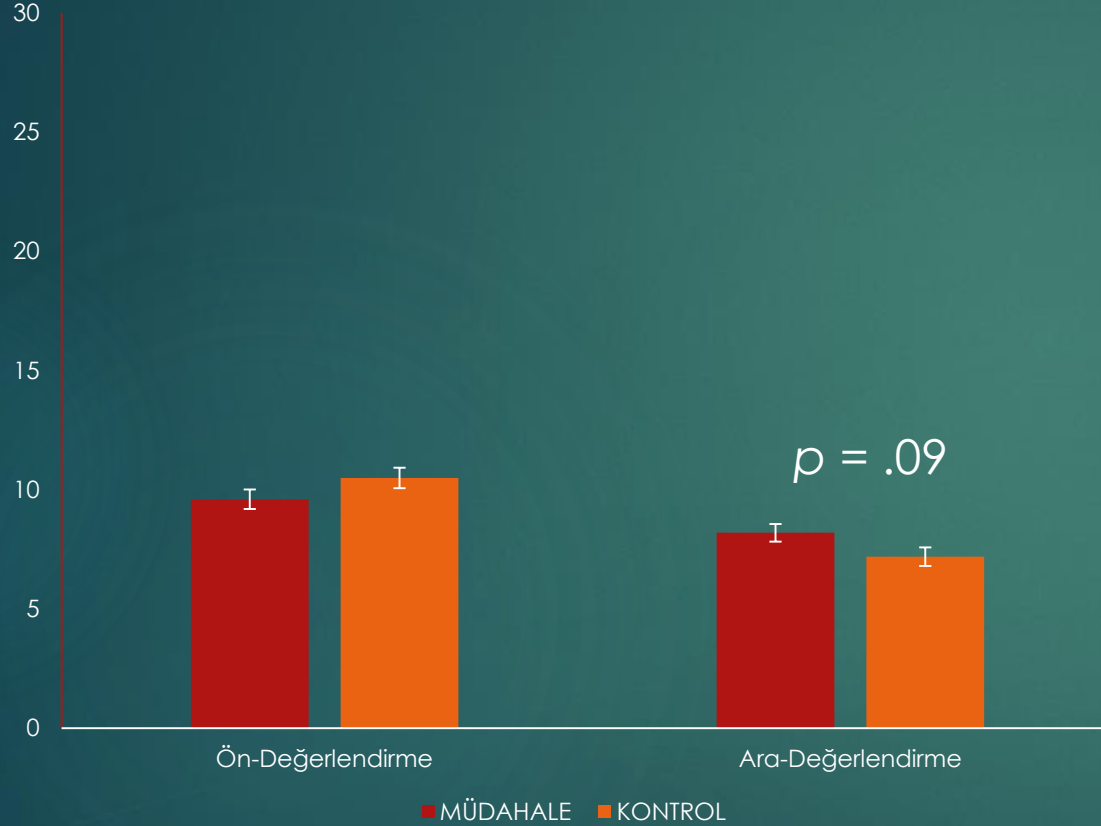

Grup X Zaman ortak etkisi
 $F(1, 94) = -3.45, p = .61$

Müdahale: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(54) = -2.05, p < .05$ ↑

Kontrol: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(41) = -3.45, p < .001$ ↑

Ön-Ara Değerlendirme Anne Depresyonu

Grup X Zaman ortak etkisi
 $F(1, 174) = 8.77, p = .003$
 $\text{Eta}^2 = .05$

Müdahale: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(93) = 3.42, p = .001$

Kontrol: Ön-Ara Değerlendirme
 $t(84) = -3.45, p < .001$

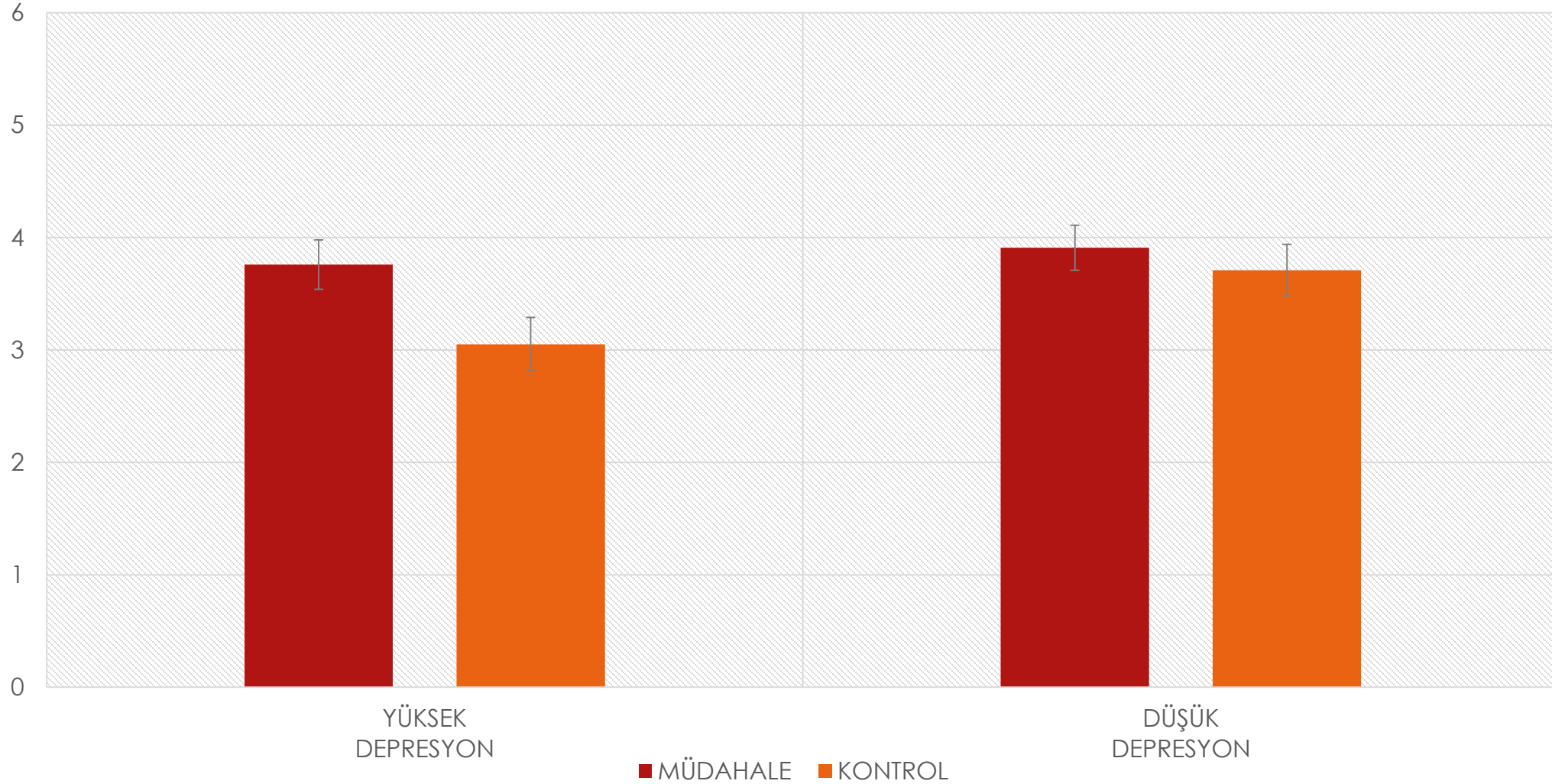

9. Ay Bulguları

	Müdahale	Kontrol	F (1,175)	p	Kontrol değişkenleri
Gelişimi destekleyen ebeveynlik	16.6 (2.9)	15.5 (2.8)	6.45	.012	Sosyal destek, Stresli olaylar, Annelik yetkinlik algısı
TIGE – Oyunlar	4.6 (1.3)	4.2 (1.3)	4.89	.038	Sosyal destek, Stresli olaylar, Annelik yetkinlik algısı, Çocuğun yaşı
TIGE – Jestler	11.7 (4.9)	12.9 (4.3)	.02	.89	Sosyal destek, Stresli olaylar, Annelik yetkinlik algısı, Çocuğun yaşı
TIGE – Erken Alıcı Dil	17.6 (4.1)	17.9 (3.9)	.30	.88	Sosyal destek, Stresli olaylar, Annelik yetkinlik algısı, Çocuğun yaşı
Anne Rolünde Yetkinlik	30.9 (3.09)	30.3 (1.87)	4.39	.04	Sosyal destek, Stresli olaylar, Annelik depresyonu, Annenin yaşı

12. Ay HOME İlgili Müdahale Etkisi

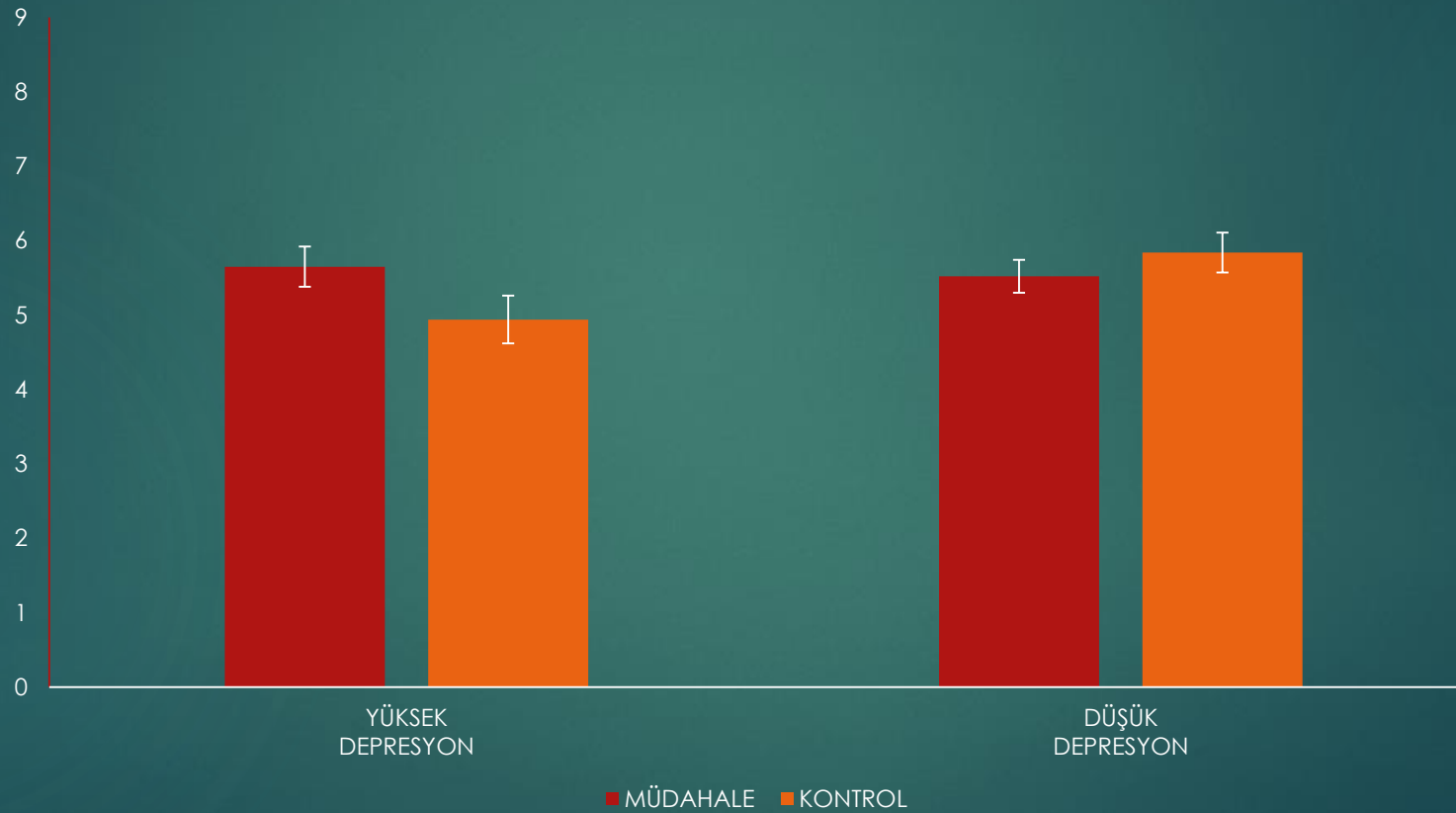
HOME İlgili

$F(1, 63) = 4.39, p = .04$

$F(1, 84) = .04, p = .84$

12. Ay HOME Öğrenme Materyalleri

$F(1, 63) = 2.77, p = .10$

$F(1, 84) = 2.04, p = .37$

12. Ay WHO Gelişim Karşılaştırmaları

	Müdahale	Kontrol	F (1,134)	p
SOSYODUYGUSAL	15.7 (2.5)	14.5 (2.8)	8.28	.005
DİL	12.4 (2.2)	12.2 (2.5)	.49	.49
MOTOR	21.7 (3.5)	21.4 (2.7)	.19	.66

Sonuç olarak...

- ▶ Tüm program aileleri için ilk 9 ay içinde sosyal destek algısının arttığı
- ▶ Anne depresyonu hem kontrol hem program anneleri için düştü
- ▶ **Yüksek depresyonlu program annelere daha faydalı**
 - ▶ evinde **kaos sabit** kalırken, diğer gruplarda artıyor
 - ▶ 12. ayda bebekleri ile **daha çok ilgilenip**, konuşuyor, öğretici oyuncaklar ile destekliyor
 - ▶ Daha çok **öğrenme materyali** sunuyor
- ▶ 9. ayda daha fazla gelişimi destekleyici ebeveynlik ve yetkinlik algısı, 12. ayda bebeklerin SD gelişimi daha ileride
- ▶ 18. ayda TIGE kelime listesi ile daha detaylı dil gelişimi ölçümü

TEŞEKKÜRLER!